DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING
Kontoradresse: Tungasletta 2 Telefon: 73 58 05 00 Telefaks: 73 58 05 01
Hjemmeside: http://www.naturforvaltning.no/
Postadresse: 7485 Trondheim

Adresseliste

Deres ref.	Vår ref. (bes oppgitt ved svar)	Dato
	2000/6096- ARTS/VI/MOK	05.02.01
	Arkivkode: 445.24	

VEDTAK OM FELLING AV ULV OG ANDRE TILTAK FOR Å FORHINDRE SKADE PÅ HUSDYR I ØSTERDALEN – HEDMARK FYLKE

Direktoratet for naturforvaltning iverksetter med dette tiltak for å forhindre skade på husdyr voldt av rovvilt i Østerdalen i Hedmark fylke. Tiltakene innebærer både felling av rovvilt og iverksetting av forebyggende tiltak der felling ikke anses egnet i nåværende situasjon.

Tiltak iverksettes slik:
1. Med hjemmel i Lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven) § 12, jf Forskrift 30. juni 2000 nr. 656 om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe (forvaltningsforskriften) § 3 jf § 2, iverksetter direktoratet felling av inntil 9 ulv innenfor leveområdene til Atndalsflokken og det mulige paret i Imsdalen i tidsrommet 10.02.01 – 06.04.01.
2. Rendalen kommune tildeles inntil 8 -åtte- millioner kroner til forebyggende tiltak mot rovviltskader i kommunen for beitesesongen 2001, der tiltak for å forhindre at Koppangsflokken volder skade skal ha førsteprioritet.
3. Rendalen kommune vil i forkant av beitesesongen for sau 2001 bli delegert myndighet til å fatte vedtak om fellingstillatelse på ulv, jf forvaltningsforskriften § 3, 4. ledd 1. pkt, slik at eventuelle akutte skader i beitesesongen kan forhindres.

Detaljerte vedtak, begrunnelser og vurderinger fremkommer under.

Tiltakene bygger på en samlet vurdering og avveining av en rekke kryssende hensyn, der direktoratet spesielt har vektlagt følgende momenter:

- Det er gjennom uttalelser til forhåndsvarsel om felling av ulv tydelig fremkommet at det er sterkt ulike meninger om et vedtak som skissert i forhåndsvarslet. Felling av et større antall ulv i to familiegrupper legger beslag på det handlingsrom som finnes i forvaltningen av en fåtallig ulvebestand. Et slikt vedtak vil dermed kunne begrense eller forhindre at felling benyttes som virkemiddel både i svensk ulveforvaltning, og i forhold til situasjoner som oppstår andre steder i Norge. På denne bakgrunn finner direktoratet at det er forvaltningsmessig riktig å beholde et visst handlingsrom gjennom å begrense fellingen til en familiegruppe på det nåværende tidspunkt.
- Direktoratet viser videre til at paret som har gitt opphav til Atndalsflokken tidligere har vært gjenstand for en forvaltningsmessig vurdering opp mot potensialet for skader i området, og at det i 1998 og 1999 ble gitt fellingstillatelse i dette området. Det mulige paret i Imsdalen vurderes å være i tilsvarende stilling i forhold til potensialet for fremtidige skader. Direktoratet legger fortsatt til grunn at det er viktig å forhindre etablering av familiegrupper i grenseområdene Hedmark/Oppland med stort skadepotensiale, jf også brev fra direktoratet til Miljøverndepartementet av 11. januar

1999 vedrørende strategi for forvaltning av ulv. Hensynet til å forhindre en slik etablering gis derfor prioritet fremfor felling av individer i Koppangsflokken.
- For Koppangsflokken legger direktoratet til grunn at det i dennes leveområde er en flerårig etablert praksis med tilrettelegging av andre tiltak enn felling. En videreføring av disse tiltak vil kunne dra nytte av grunnlagsinvesteringer, samt være mindre ressurskrevende enn tilsvarende tiltak i nye områder. På denne bakgrunn tildeles Rendalen kommune nødvendige økonomiske virkemidler for å iverksette forebyggende tiltak for å unngå skader på husdyr. Det fattes derfor ikke vedtak om felling av ulv i Koppangsflokken nå.

1. Historikk og lovgrunnlag

Direktoratet for naturforvaltning fattet 25. januar 1999 vedtak om felling av to ulver i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner i et nærmere angitt tidsrom, inntil 15. april 1999. De to ulvene var den gang etablert som par, og har siden dannet familiegruppen som kalles Atndalsflokken.

Vedtaket av 25. januar 1999 ble fattet med hjemmel i viltloven § 12 og Forskrift om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe av 9. juli 1993 § 3. Vedtaket ble ikke iverksatt før etter klagebehandling, der Miljøverndepartementet 5. mars 1999 stadfestet direktoratets vedtak. Fellingsforsøket ble imidlertid avbrutt av Miljøverndepartementet i forbindelse med behandling av saken i namsretten, og fellingstillatelsen utløp uten at ulvene ble felt. Oslo byrett avsa 20. desember 1999 dom som sa at Miljøverndepartementets vedtak av 5. mars 1999, som stadfestet Direktoratet for naturforvaltnings vedtak av 25. januar 1999, var ugyldig. Retten uttalte blant annet at viltloven § 12 og tilhørende forskrifter gir hjemmel for felling av rovdyr dersom det er konstatert faktisk skade og det kan påregnes at skadene vil fortsette selv med visse forebyggende tiltak. Flere sesonger vil kunne vurderes i sammenheng slik at felling kan skje om vinteren selv om skadefaren da ikke er akutt, men en forutsetning er at den samlede skade vurderes å være av vesentlig betydning. Når det gjelder skadeomfang, la Oslo byrett til grunn at inntil det fastsatte minimumsnivået for ulvebestanden er nådd, er kravet til faktisk og fremtidig skade så høyt at forvaltningens og eierens innsats vil måtte konsentreres om forebyggende tiltak, og at det med slike tiltak bare i særlige unntakstilfeller vil kunne tenkes et relevant skadenivå i denne fase. Dommen ble anket av staten, men anken ble senere trukket.

Endringer i viltloven ble vedtatt 30. juni 2000, jf. Ot. prp. nr. 37 (1999-2000) og Innst. O. nr. 80 (1999-2000). Endringene ble foretatt blant annet for å styrke og presisere hjemmelsgrunnlaget og etablere et tilstrekkelig fleksibelt rettsgrunnlag til å kunne gjennomføre prinsippet om differensiert forvaltning, samt møte utfordringene med voksende rovviltbestander. Differensiert forvaltning vil kunne innebære at en aktivt forhindrer rovvilt i å etablere seg uten at det allerede har oppstått skade på bufe eller tamrein i det aktuelle området. Endringene i viltloven § 12 innebærer at det nå kan iverksettes felling *for å forhindre skade* på bufe eller tamrein, uten at det er krav om at slik skade faktisk har skjedd. I tråd med prinsippet om differensiert forvaltning vil dermed vektleggingen av skadesituasjonen i forhold til vernet av rovviltbestandene variere mellom ulike arter og områder. Felling kan også iverksettes av myndighetenes eget tiltak, uten forutgående søknad.

Etter at viltloven var endret, ble ny forskrift om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe vedtatt ved Kgl. res. 30. juni 2000. Forskriften er hjemlet i viltloven § 12 og inneholder blant annet nærmere regler for en differensiert forvaltning. I § 2 er Bern-konvensjonens forutsetninger for å tillate felling direkte nedfelt. I samsvar med dette vil felling av ulv bare

kunne skje når det ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse og når det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning.

Det rettslige grunnlaget for et vedtak om felling av ulv, er Lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven) § 12, jf Forskrift 30. juni 2000 nr. 656 om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe (forvaltningsforskriften) § 3 jf § 2, hvor det fremgår:

Viltloven § 12 **Fellingstillatelse for å forhindre at rovvilt gjør skade:**

Etter nærmere forskrift som Kongen fastsetter kan departementet, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, iverksette felling av eget tiltak eller gi tillatelse til felling av et bestemt antall individer av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe eller tamrein. Forskriften skal gi regler om differensiert forvaltning. For å sikre bestandens overlevelse skal det i forskrift fastsettes særskilte kriterier for adgangen til felling i nærmere bestemte områder.
Avgjørelsen om felling i henhold til forskrift etter første ledd skal være begrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom.

Forvaltningsforskriften § 1 **Formål:**

Formålet med denne forskrift er å sikre overlevelsen av bestander av bjørn, jerv, ulv og gaupe på lang sikt. Innenfor denne ramme skal det arbeides for at de skader disse rovviltartene volder for bufe- og tamreinnæring blir minst mulig. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til vern av rovviltbestandene og hensynet til beitebruk vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Forvaltningsforskriften § 2 **Generelle vilkår for felling:**

Tillatelse til felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe etter bestemmelsene i §§ 3-5 kan bare gis dersom fellingen ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse.

Tillatelse til felling av bjørn, jerv og ulv etter bestemmelsene i § 3 kan bare gis dersom det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning vurdert i henhold til prinsippet om differensiert forvaltning, jf. § 1.

Forvaltningsforskriften § 3 **Felling for å forhindre skade på bufe og tamrein:**

For å forhindre at bjørn, jerv, ulv eller gaupe gjør skade på bufe eller tamrein, kan direktoratet treffe vedtak om felling av eget tiltak eller etter søknad. Fylkesmannen kan på samme vilkår treffe vedtak om felling av gaupe.

Avgjørelsen skal bygge på en helhetsvurdering av skadenes betydning i forhold til behovet for vern av rovviltet, sett i henhold til prinsippet om differensiert forvaltning, jf. § 1. Ved utøvelsen av dette skjønnet skal det særlig tas hensyn til:
a. størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand
b. områdets betydning som beitemark
c. skadenes omfang og utvikling
d. potensialet for framtidige skader.
I tillegg, og særlig innenfor nærmere fastsatte kjerneområder eller særskilte forvaltningssoner for rovvilt, skal det legges vekt på om det i stedet kan gjennomføres forebyggende tiltak for å begrense skadene.

Videre fremgår under § 3, 3. ledd nr 1. **Felling av enkelte individer knyttet til bestemte situasjoner:**

Felling skal være rettet mot mest mulig bestemte individer. Vedtak om felling skal være begrenset til et bestemt område, tidsrom og antall dyr. Det kan knyttes nærmere vilkår til fellingstillatelsen, herunder at bestemte typer dyr skal være unntatt, at felling foretas av nærmere bestemte personer, om godkjente metoder for felling, utbetaling av fellingsvederlag og/eller dekning av utgifter i forbindelse med fellingen.

Direktoratet konstaterer derfor at det lovmessige grunnlag er til stede for å kunne gjennomføre felling av ulv både i tilfeller hvor ulven faktisk har gjort skade og i tilfeller hvor det er aktuelt å felle ulv for å forhindre skade, forutsatt at fellingen ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse.

2. Bestandsstatus for ulv i Skandinavia

Ulveforvaltningen bygger på en målsetting om å etablere minst 8 – 10 familiegrupper av ulv i Sør-Skandinavia i første omgang. Når dette bestandsnivået er nådd, er forutsetningen i Norge at ulven skal kunne forvaltes mer på linje med for eksempel jerv og bjørn, der også mer aktiv bruk av felling inngår som virkemiddel, jf St. meld. nr. 35 (1996-97), Innst. S. nr. 301 (1996-97) og St. meld. nr. 24 (2001-2002) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. I foreløpig statusrapport om stasjonær ulveforekomst i Skandinavia vinteren 2000/2001 (t.o.m. 29. januar 2001), utarbeidet av svenske og norske samarbeidspartnere, fremgår at det pr 29.01.01 er registrert 12 familiegrupper av ulv i Norge og Sverige: 3 med stasjonært tilhold i Norge, 4 på tvers av riksgrensen og 5 i Sverige. På norsk side er det registrert et sannsynlig revirmarkerende par i Gråfjell-Glomma i Åmot/Rendalen, og en mulig pardannelse av ulv i området Imsdalen-Birkebeinerveien mellom Glomma i øst og fylkesgrensa mot Ringebu i vest. På svensk side er det registrert to sannsynlig revirmarkerende par (Orsa-Furudal og Hagfors-Äppelbo).

Direktoratet viser til at det i forhåndsvarslet om felling er sagt at med familiegruppe av ulv menes valper/ungdyr og alfaparet (lederparet) innenfor et definert leveområde (revir) for en familiegruppe. Dette bygger på en definisjon som ble benyttet i et omforent prinsippdokument om forvaltning av den skandinaviske ulvebestanden, underskrevet av Naturvårdsverket og Direktoratet for naturforvaltning 07.09.1998, der det heter at: *"Familiegruppe = to voksne individer (hann + hunn) som er sammen med valper pr. 31.12."* Etter hvert som ulvebestanden har vokst og en har fått mer erfaring med sporing av flere familiegrupper, har de involverte forsknings- og overvåkingsinstitusjoner kommet til at det vil være svært ressurskrevende og til dels uoppnåelig på grunn av uforutsigbare og varierende sporingsforhold å kunne verifisere to revirmarkerende alfadyr på sporsnø i hver familiegruppe, iallfall frem til 31.12. De har derfor i overvåkingsrapportene fra forrige vinter og denne vinteren benyttet en definisjon av familiegruppe som lyder slik:
"En flock vargar, d.v.s. minst tre djur, innehållandes minimum en regelbundet revirmarkerande varg, men oftast två regelbundet revirmarkerande vargar i sällskap, av olika kön och som rör sig inom ett begränsat område. Löpblod skall om möjligt registreras. Reproduktion i reviret skall vara påvisad åtminstone något av de senaste åren. I de flesta fall är det fråga om ett föräldrapar med senaste valpkull. Enstaka valpar från tidigare kullar kan också ingå, liksom i sällsynta fall möjligen någon mer obesläktad varg. Om ett av alfadjuren försvinner eller förolyckas räknas gruppen ändå som en familjegrupp".
Det er dermed en uoverensstemmelse mellom den definisjon av familiegrupper som brukes i det foreliggende prinsippdokumentet, og den definisjon som nå nyttes av de norske og svenske forskningsmiljøene som samarbeider om bestandsovervåkingen. Denne uoverensstemmelsen er generelt uheldig og bør tas opp til drøfting ved neste revisjon av prinsippdokumentet.

Direktoratet vil i vurderingen av antall familiegrupper legge til grunn at den samordnede overvåking som skjer skal være hovedleverandør av data for ulvebestandens størrelse og utvikling. Det vil da ikke være naturlig at forvaltningsmyndighetene praktiserer en annen definisjon enn det den vitenskapelig funderte overvåkingen benytter. Av det som er nevnt ovenfor følger at antallet familiegrupper som er verifisert i Sør-Skandinavia pr d.d., i henhold til forskningsmiljøenes definisjon, er over det minimumsnivå på 8 - 10 familiegrupper som er satt som mål for forvaltningen i første omgang.

3. Forhåndsvarsel av vedtak om felling av ulv
Direktoratet for naturforvaltning viser til brev av 19.10.00 hvor det ble forhåndsvarslet at det i løpet av vinteren 2000/2001 kunne bli fattet vedtak om felling av ulv i Østerdalen i Hedmark fylke. Forhåndsvarslingen av mulig vedtak om felling av ulv ble gitt av hensyn til de kryssende interesser som var berørt, samt at tidsperioden fra vedtak fattes til iverksettelse skjedde kunne bli kort.

I forhåndsvarslet ble det redegjort for bestandsutviklingen for ulv og konfliktsituasjonen de senere år, samt behovet for en mer aktiv forvaltningsstrategi. Videre at felling i sterkere grad må benyttes som virkemiddel for å regulere bestandsutvikling og utbredelse, og at felling må benyttes som virkemiddel for å hindre etablering av par og familiegrupper utenfor forvaltningsgrensene for en ulvesone. Også innenfor forvaltningsgrensene kan det bli gitt tillatelse til felling av par og familiegrupper.

Partene og interesserte ble bedt om å avgi uttalelse om et eventuelt vedtak om felling til direktoratet innen 1. desember 2000. Det er innkommet uttalelser fra et trettitalls organisasjoner/offentlige institusjoner/privatpersoner, samt at det er mottatt ca 800 underskrifter mot fellingsvedtak. Det er i tillegg mottatt en del brev og e-post med synspunkter på et eventuelt vedtak om felling. En oppsummering av hovedargumenter i innkomne uttalelser for og mot vedtak om felling i henhold til forhåndsvarslet følger under:

<u>Hovedargumenter mot vedtak om felling:</u>
- Vedtak om felling bryter med prinsippdokumentet om forvaltning av den skandinaviske ulvestammen som direktoratet og Naturvårdsverket undertegnet i 1998
- Felling er ikke i samsvar med Bernkonvensjonen. Hver enkelt stat har et selvstendig ansvar for å oppfylle Bernkonvensjonens prinsipp om å sikre levedyktige bestander. Norge kan ikke henvise til ulvens utbredelse i Sverige som begrunnelse for tiltak i Norge
- Ulvebestanden er for liten til at jakt er forsvarlig (det er vist til flere vurderinger som er gjort av hvor mange individer ulvebestanden må telle for å være levedyktig på kort sikt, antallet varierer fra 200 – 500 individer)
- Direktoratets tolkning av målsettingen om antall familiegrupper er ikke i tråd med tankegangen i St. meld. nr. 35, der arbeidsmålet er å få etablert minst 8 – 10 familiegrupper i Sør-Skandinavia i første omgang
- Ut fra et genetisk synspunkt er det viktig at ulvebestanden bygges opp så raskt som mulig
- Sauetettheten i de aktuelle områdene er ikke særlig høy sammenlignet med andre områder innenfor forvaltningssonen for ulv
- Av de fire store rovdyrartene er det ulv som gjør minst skade på husdyr i Hedmark
- Ulvene er verdifulle i forbindelse med et forskningsprosjekt på elg som pågår i området
- De aktuelle familiegruppene lever i områder som er meget godt egnet for ulv, med lav befolkningstetthet, lav tetthet av sau og høy tetthet av hjortevilt

<u>Hovedargumenter for vedtak om felling:</u>
- Umulig å drive beitebruk i eller i nærheten av revirene selv med omfattende forebyggende tiltak
- Ulveflokkene er etablert utenfor den foreslåtte forvaltningssonen for ulv
- Ulven tar mye hjortevilt, og bortfall av betydelige viltressurser har store konsekvenser både for grunneiere og for hele lokalsamfunn
- Jaktutøvelse blir hemmet av ulvens tilstedeværelse
- Redusert livskvalitet for mennesker som bor i områdene

Uttalelsene som er mottatt på bakgrunn av forhåndsvarslet har belyst aktuelle argumenter for og mot felling ytterligere. Forhåndsvarslet har også bidratt til å belyse saken for partene og de ulike interesser. Etter direktoratets syn har det imidlertid ikke fremkommet momenter som tidligere har vært ukjent for direktoratet.

4. Hensyn til svenske forvaltningsmyndigheter og svensk rovviltpolitikk

Direktoratet for naturforvaltning og Naturvårdsverket ble våren 1998 enige om at det skulle utvikles et omforent prinsippdokument om forvaltningsstrategier for den felles skandinaviske ulvebestanden. Dette prinsippdokument ble undertegnet av partene 7. september 1998. Et grunnleggende prinsipp i dette dokument er at myndighetene i begge land må fatte sine forvaltningsvedtak i medhold av eget nasjonalt lovverk og de internasjonale avtaler landet er bundet av. Det er imidlertid ønskelig at en på frivillig grunnlag kan ha mest mulig felles målsettinger og retningslinjer for forvaltningen av den felles ulvebestanden. Både Norge og Sverige er bundet av internasjonale avtaler der ulven er listet som en art som skal være fredet for ordinær jakt. Dette innebærer at all beskatning og bestandsregulering må være motivert ut fra behovet for å redusere alvorlige skader og ulemper, og kan bare gjennomføres under forutsetning av at det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning.

I uttalelse til forhåndsvarsling av vedtaket gir Naturvårdsverket uttrykk for at et vedtak om felling i henhold til forhåndsvarslet vil innebære at Norge ensidig legger beslag på det begrensede handlingsrom som finnes for uttak av ulv, noe som vurderes som uforenlig med prinsippdokumentet fra 1998. Videre har den svenske miljøminister Kjell Larsson i brev av 15. januar 2001 til den norske miljøvernministeren uttrykt bekymring for ulvens fremtidige bevaringsstatus med et slikt uttak som skissert i forhåndsvarslet.

Ut fra betraktningene ovenfor finner direktoratet at det ikke vil være riktig å gjennomføre felling av begge familiegruppene nå. Direktoratet anser det som viktig og nødvendig at forvaltningsavgjørelser som får eller kan få stor betydning for forvaltningen av den felles ulvebestanden gjøres i felles forståelse mellom landene. Dette er også viktig i lys av at landene ikke har like problemstillinger og heller ikke lik forvaltningspolitikk. En ensidig norsk felling av inntil 17 dyr er av Naturvårdsverket oppfattet som komplisert, blant annet fordi dette reduserer eller hindrer muligheten for å benytte felling som virkemiddel i forvaltningen av ulv i Sverige. Dersom norske forvaltningsmyndigheter ønsker å kunne balansere tiltak i forhold til bestanden som helhet, herunder også påvirke den samlede utbredelse og fordeling av bestanden, vil det ikke være riktig gjennom et ensidig norsk vedtak å begrense Naturvårdsverkets handlingsrom til å treffe egne forvaltningsvedtak, herunder muligheten til å tillate felling av ulv i 2001. Direktoratet viser til at behovet for denne type avklaringer trolig vil øke i tiden som kommer. Direktoratet og Naturvårdsverket er enige om at det er behov for å iverksette en gjennomgang og mulig revisjon av foreliggende prinsippdokument i løpet av 2001.

5. Forholdet til Bern-konvensjonen

Sammenhengen mellom de forpliktelser ratifisering av Bern-konvensjonen pålegger partslandene og nedfelling av disse i eget lovverk er nylig behandlet i forbindelse med Ot. prp. nr. 37 (1999-2000) hva angår felling av rovvilt. Direktoratet legger til grunn at norsk regelverk og forvaltningspraksis er i tråd med våre internasjonale forpliktelser, og viser her også til Innst. O. nr. 80 (1999-2000) der det heter: ”Flertallet er enig i departementets vurdering at kravet i ny § 12 om tillatelse til felling kan skje for å forhindre skade, er i samsvar med Bern-konvensjonens artikkel 9 nr. 1 annet strekpunkt, om å avverge skade på husdyr. Flertallet er i denne sammenheng videre enig i at prinsippet om differensiert

forvaltning tar høyde for konvensjonens artikkel 9 sitt krav om at unntaket skal gjelde i tilfeller der skaden som skal avverges må være alvorlig". Det vises i denne sammenheng videre til at direktoratets vedtak av 25. januar 1999 ble innklaget for Bern-konvensjonen. På grunnlag av klagen redegjorde norske myndigheter i detalj for de forvaltningsmessige vurderinger som lå til grunn. Klagen foranlediget ingen reaksjon mot Norge fra partsmøtet.

Videre vises til at Norge var vertskap for et eget ekspertgruppemøte om store rovdyr i regi av Bern-konvensjonen i juni 2000. På dette ekspertgruppemøtet ble norske presentasjoner av praksis og forvaltningspolitikk gitt betydelig plass. Det fremgikk også i dette møtet at man arbeidet med en soneringsforvaltning, samt at to av de etablerte ulvegruppene lå utenfor foreslått sone og at det kunne bli aktuelt å felle disse.

På Bern-konvensjonens partsmøte i desember 2000 ble ekspertgruppens rapport behandlet. (Recommendation No. 82 (2000)) I denne anbefalingen fremgår bl.a.:

> "……
> Concious of the conflicts that may be caused by large carnivores - and especially wolf - when they recolonise areas where from they had disappeared in the past, and appreciating in particular the efforts of some contracting parties aimed at the establishment in their territories of permanent populations of those carnivores;
>
> Acknowledging the transboundary character of conservation measures for large carnivores in neighbouring countries;
>
> RECOMMENDS Contracting Parties and INVITES observer states to:
>
> **Wolf in the south of Fennoscandia**
>
> Norway and Sweden:
> - continue their present policy aimed at the maintenance in the south of the peninsula, of a viable population of wolf shared by the two states, while at the same time minimising conflicts with sheep farming and traditional reindeer herding."

Direktoratet har merket seg at enkelte av partene som har gitt uttalelse til forhåndsvarslet signaliserer at man ønsker å prøve også ytterligere ulvefelling for Bern-konvensjonen. Under henvisning til ovenstående, legger direktoratet til grunn at felling av ulv innenfor de rammer og vilkår som er angitt i dette vedtak er i tråd med norsk lovverk, og dermed også i tråd med våre forpliktelser i forhold til Bern-konvensjonen.

6. Hensynet til bestanden av ulv og gjeldende norsk forvaltningspolitikk

I løpet av 1990-tallet har ulvebestanden hatt en gjennomsnittlig tilvekst på 28 % pr år. Ved utgangen av april 2000 var det registrert 6 familiegrupper og 6 revirmarkerende par av ulv i Sør-Skandinavia, og ut fra dette var det forventet 9 – 12 ynglinger våren 2000. Disse bestandstall lå til grunn for forhåndsvarsel om felling av ulv i Østerdalen. Pr 29.01.01 er det til sammen verifisert 12 familiegrupper av ulv i Norge og Sverige. Familiegrupper som referert her følger definisjonen gitt i felles statusrapport for ulv i Skandinavia (Høgskolen i Hedmark, Oppdragsrapport nr 2-2000), jf også pkt 2. Det er videre bekreftet pr 29.01.01 at det har vært yngling sommeren 2000 i 8 familiegrupper. I tillegg vurderes det som sannsynlig at det har vært yngling i ytterligere to grupper, mens to har status som usikker. Når det gjelder nye revirmarkerende par denne vinteren er datamaterialet foreløpig mangelfullt, men det er sannsynlig at antallet nye par våren 2001 er 4 eller høyere. Samlet sett gir dette et forventet reproduksjonspotensiale 2001 på 12 – 16 ynglinger. Ytterligere opplysninger vil fortsatt tilkomme under registreringssesongen 2000/2001.

Erfaringer fra registreringene som er gjennomført de tre siste vintrene tilsier at reproduksjon kan forventes i de fleste etablerte familiegrupper og par. Det vil årlig vandre ut ungdyr fra eksisterende familiegrupper som danner nye par som igjen reproduserer, og det samlede produksjonspotensiale i bestanden er høyt, selv om det beskattes et antall individer. Uten en aktiv forvaltningsstrategi med bruk av felling som virkemiddel, tilsier den nåværende bestandsutvikling, økningen i utbredelse og konfliktpotensialet i forhold til beitebruk og andre samfunnsinteresser, at forvaltningen av ulv vil bli krevende i tida fremover. Direktoratet mener derfor det nå er nødvendig og riktig å aktivt påvirke utbredelsen og bestandsutviklingen gjennom en begrenset felling av ulv. Det er likevel klart at dette virkemidlet ikke kan benyttes uten hensyntagen til kryssende interesser.

Regjeringen fattet 4. mai 2000 vedtak om en midlertidig forvaltningssone for ulv i Sør-Norge for å kunne gjennomføre en differensiert forvaltning av ulvebestanden i tråd med St. meld. nr. 35 (1996-97) og behandlingen av denne. Sonen ble gjort gjeldende for beitesesongen 2000, samtidig som avgrensingen ble sendt på en bred høring med sikte på fastsetting av en mer varig sone. Regjeringen har nylig fastsatt et slikt mer varig forvaltningsområde for familiegrupper av ulv blant annet for å sikre en effektiv felling av par som etablerer seg utenfor fastsatt forvaltningsområde, jf. St. meld. nr. 24 (2000-2001) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Det slås i meldingen fast at både Norge og Sverige har et ansvar for forvaltningen av den sør-skandinaviske bestanden av ulv. På norsk side skal ulvebestanden forvaltes med utgangspunkt i et strengt vern av et begrenset antall familiegrupper. Regjeringen vil ikke akseptere etablering av revirmarkerende par eller familiegrupper av ulv utenfor forvaltningsområdet. Også innenfor forvaltningsområdet vil det være aktuelt å felle revirmarkerende par og også familiegrupper av ulv dersom bestanden tåler det. Til grunn for slik felling vil blant annet ligge en vurdering av det totale konfliktpotensialet for vedkommende par eller familiegruppe av ulv i forhold til konfliktpotensialet i andre familiegrupper innenfor forvaltningsområdet. I de aktuelle fylkene er det fastsatte forvaltningsområdet avgrenset slik:

- I Hedmark: Ikke etablering av par og familiegrupper av ulv i kommunene Tolga, Os, Tynset, Alvdal, Folldal, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Trysil, Åmot vest for Glomma, Elverum vest for Glomma, Våler vest for Glomma, Åsnes vest for Glomma, Ringsaker, Løten, Hamar, Stange, og Nord-Odal.
- I Oppland: Ikke etablering av par og familiegrupper av ulv, bortsett fra i Jevnaker kommune.

Flokkene på Koppangskjølen og i Atndalen og det mulige paret i Imsdalen befinner seg utenfor det fastsatte forvaltningsområdet. Ut fra en samlet vurdering av den hittil verifiserte bestandssituasjonen for ulv og mulige tiltak for å forhindre skade på husdyr i de aktuelle områdene, vurderer direktoratet det for riktig å felle Atndalsflokken og det mulige Imsdalsparet. Dette viderefører en strategi for felling av ulv som er forsvarlig i forhold til de kryssende hensyn som må tas, og beholder et handlingsrom for felling av ulv også i Sverige og i situasjoner som måtte oppstå senere på året i Norge, uten at hensynet til den samlede bestands overlevelse på sikt berøres. Det uttak av ulv som er angitt i dette vedtak ligger betydelig under bestandens gjennomsnittlige årlige tilvekst, noe som innebærer at den skandinaviske ulvebestanden samlet sett vil fortsette å øke.

En slik fellingsstrategi gjør det nødvendig å videreføre forebyggende tiltak knyttet opp mot Koppangsflokken. Det flerårige arbeidet med utvikling og investering i forebyggende tiltak i tilknytning til Koppangsflokken gjør det enklere å videreføre tiltak i dette området kommende

beitesesong enn å etablere nye tiltak i nye, svært sauetette områder som kan bli berørt av en etablering av en familiegruppe omkring Imsdalen.

Det har i senere tid fremkommet informasjon fra overvåkingen som indikerer at det bare er ett revirmarkerende alfadyr i Koppangsflokken pr d.d. Det er usikkert om dette alfadyret kan få ny partner før parringstida er over, noe som kan gi en labil sosial struktur i flokken. Det kan ikke utelukkes både spredning og endringer i arealbruken, og dermed mindre forutsigbarhet i forhold til skadeomfang og fordeling. Direktoratet mener derfor det er nødvendig at Rendalen kommune kan være forberedt på en slik endret situasjon gjennom lettere adgang til å felle skadevoldende enkeltindivider i beitesesongen. Delegert myndighet til dette formål vil derfor bli innarbeidet i det ordinære delegasjonsbrev om slike tillatelser, som normalt foreligger innen utgangen av mai. Samtidig vil denne situasjonen kunne følges opp gjennom forskning og overvåking slik at det vil være mulig å innhente ny kunnskap om effektene av slike endrede forhold i en familiegruppe. Dette er kunnskap som vurderes som svært viktig i forhold til utvikling av beskatningsstrategier for ulv under et mer aktivt forvaltningsregime i tiden fremover.

Direktoratet og Rendalen kommune undertegnet i 1999 en avtale om å arbeide med løsninger rettet mot Koppangsflokken for å forhindre skader på husdyr i Rendalen. Ett av punktene i avtalen lyder som følger: *"Framtidige forvaltningstiltak vil være avhengig av når en når de bestandsmål i form av familiegrupper som ligger til grunn for den til enhver tid gjeldende politikk, og at gruppen ut fra et faglig standpunkt fjernes når som helst fra den dag en har dokumentert at de gjeldende målsettinger er nådd".* Direktoratet legger til grunn at det ikke vil være riktig å felle Koppangsflokken i nåværende situasjon, og direktoratet anser denne vurdering for å være i tråd med avtalen.

7. Nærmere om vurderinger i forhold til lovgrunnlaget og forvaltningsforskriften
Det rettslige grunnlaget for felling er som nevnt viltloven § 12, jf forvaltningsforskriften § 3 jf § 2.

Forskriften oppstiller flere vilkår som må være oppfylt for at vedtak om felling skal kunne fattes. Det skal først vurderes om de generelle vilkår for felling i § 2 er til stede, dvs avklare at fellingen ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse. Som det er omtalt i Ot. prp. nr. 37 (1999-2000) er vurderinger knyttet til bestandens overlevelse et skjønnsmessig spørsmål som forvaltningen må vurdere på faglig grunnlag til enhver tid. Bestandens overlevelse relaterer seg ikke til hvert enkelt individ. Det er summen av forvaltningstiltak som skal ivareta bestandens overlevelse. I hvilke tilfelle og i hvilket omfang felling kan skje i forhold til bestandens tilstand og utvikling, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle og i samsvar med de vilkår og skjønnsavveininger forskriften angir. Som det fremgår av punkt 6 viser alle foreliggende data at den Sør-Skandinaviske ulvebestanden har økt betydelig i antall de senere årene, og fortsatt er i vekst. Direktoratet vurderer ikke felling av ulv på nåværende bestandsnivå og i det omfang som det her legges opp til som skadelig for bestandens overlevelse.

Videre kan tillatelse til felling av ulv bare gis dersom det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning vurdert i henhold til prinsippet om differensiert forvaltning. Direktoratet viser her igjen til Ot. prp. nr. 37 (1999-2000), jf. Innst. O. nr. 80 (1999-2000), der det er understreket at differensiert forvaltning er den løsning som i Norge anses å være *tilfredsstillende* både i forhold til interessene knyttet til utmarksbeite og hensynet til rovviltbestandene. Ved å konsentrere innsatsen med forebyggende tiltak til sentrale leveområder for rovvilt, kan man

oppnå større effekt når det gjelder bestandens overlevelse i Norge, enn ved å spre tiltakene jevnt utover hele landet. Når det gjelder den enkelte avgjørelse om felling, vil svaret på om det foreligger andre tilfredsstillende løsninger dermed variere avhengig av om det gjelder individer innenfor eller utenfor kjerneområdene/forvaltningssonene. Atndalsflokken og Koppangsflokken er etablert utenfor det fastsatte forvaltningsområdet for ulv i Norge, og har sine revir innenfor et område med relativt mye sau på utmarksbeite. I lys av de ressurser som er brukt på forebyggende tiltak i området de siste år, er direktoratet av den oppfatning at felling vil være riktig. Direktoratet mener at det ikke er noen tilfredsstillende løsning med permanent etablerte par og familiegrupper i områder der slike ikke skal ha prioritet, og der forebyggende tiltak er av en slik økonomisk og arbeidsmessig belastning at det hindrer en bedre måloppnåelse i ulveforvaltningen der ulven skal gis slik prioritet. Som det fremgår over tilsier imidlertid hensynet til den felles bestandsforvaltningen med Sverige, samt andre mer konfliktfylte etableringer, at forebyggende tiltak videreføres i Koppangsflokkens leveområde i 2001.

Det mulige paret i Imsdalen kan også ha etablert revir utenfor det foreslåtte forvaltningsområdet. Som beskrevet prioriterer direktoratet å forhindre en komplisert situasjon med mulig etablering av en familiegruppe i nærheten av områder med mye sau og stort konfliktpotensiale. Ut i fra at en slik situasjon vil være svært ressurskrevende, finner direktoratet at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn å felle dette mulige paret under etablering og før en eventuell familiegruppe er etablert i området.

Direktoratet konstaterer at de generelle vilkår for felling i henhold til forvaltningsforskriften § 2 er oppfylt.

Det skal også vurderes om vilkårene i forvaltningsforskriften § 3 er til stede.
Etter første ledd kan direktoratet treffe vedtak om felling av eget tiltak for å forhindre at blant annet ulv gjør skade på bufe eller tamrein. Både i forhold til Atndalsgruppen og det mulige paret i Imsdalen er formålet med fellingen å forhindre slik skade.

I følge annet ledd skal avgjørelsen bygge på en helhetsvurdering av skadenes betydning i forhold til behovet for vern av rovviltet, sett i henhold til prinsippet om differensiert forvaltning i § 1. Antallet familiegrupper i Sør-Skandinavia er pr d.d. høyere enn det minimumsnivå på 8 – 10 familiegrupper som i Norge er satt som mål for forvaltningen i første omgang. De aktuelle revirområdene er lokalisert utenfor det fastsatte forvaltningsområdet for ulv i Norge, og innenfor eller nært viktige beiteområder for sau. I forhold til Atndalsflokken har det tidligere vært iverksatt tiltak for å forhindre skade på husdyr. Tiltakene har redusert ulveskadene på sau til et minimum i forhold til det en ville forvente uten tiltak i området. Uten fortsatt omfattende og ressurskrevende tiltak i dette området er potensialet for fremtidige skader på husdyr i området høyt. De samme vurderinger gjør seg gjeldende for det mulige paret i Imsdalen når det gjelder potensialet for fremtidige skader. Direktoratet vil hindre at omfattende skadeproblemer oppstår i et område hvor det ikke er ønskelig med stasjonær etablering av ulv ut fra nåværende situasjon.

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor finner direktoratet at vilkårene for felling i henhold til forvaltningsforskriften § 3 er oppfylt.

I tillegg skal det ved vurderingen legges vekt på om det i stedet kan gjennomføres forebyggende tiltak for å begrense skadene. Dette gjelder særlig innenfor nærmere fastsatte kjerneområder eller særskilte forvaltningssoner for rovvilt. Direktoratet konstaterer at det med

stor innsats av ressurser kan gjennomføres forebyggende tiltak som hindrer eller begrenser skadene, og at slike tiltak også har vært benyttet i flere år. Med en voksende ulvebestand, og i lys av det fastsatte forvaltningsområdet for par og familiegrupper av ulv, kan imidlertid ikke direktoratet finne at det er rimelig, hensiktsmessig eller egnet å videreføre forebyggende tiltak i det omfang som hittil har vært nødvendig utenfor det fastsatte forvaltningsområdet. Ressursene kan med fordel fordeles til tiltak og områder der det forutsettes en fremtidig livskraftig ulvestamme. Dette vil også underbygge at rovviltforvaltningen skal være differensiert, og at den tosidige målsetting i rovviltpolitikken ivaretas.

8. Vedtak
Med bakgrunn i det som er nevnt ovenfor fatter Direktoratet for naturforvaltning følgende vedtak:

1. Direktoratet for naturforvaltning iverksetter av eget tiltak, og med hjemmel i viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3 jf § 2, felling av inntil 9 ulv innenfor leveområdene til den familiegruppe som kalles Atndalsflokken og det mulige paret i Imsdalen. Felling av alle individene i Atndalsflokken har førsteprioritet.

Den praktiske gjennomføringen av fellingsforsøket administreres av Statens naturoppsyn v/jaktleder Leonhard Mikalsen/Esben Bø. Fellingsforsøket gjennomføres i henhold til vilkår gitt i dette brev, herunder bruk av de metoder, tidsramme og øvrige vilkår som er nødvendige for å kunne forhindre skade på en effektiv og rasjonell måte.

2. Rendalen kommune tildeles inntil 8 -åtte- millioner kroner til forebyggende tiltak mot rovviltskader i kommunen for beitesesongen 2001, der tiltak for å forhindre at Koppangsflokken volder skade skal ha førsteprioritet. Midlene skal disponeres slik at tiltakene gir størst mulig skadereduserende effekt, og slik at det legges vekt på å skille sau og ulv i tid og rom.

Det forventes at Rendalen kommune i forkant av beitesesongen for sau i 2001 blir delegert myndighet til å fatte vedtak om fellingstillatelse på ulv, jf forvaltningsforskriften § 3, 4. ledd 1. pkt, slik at eventuelle akutte skader i beitesesongen kan forhindres.

9. Vilkår

9.1. Vilkår knyttet til iverksettelse av fellingstillatelsene:
Når det gjelder prinsipper og metoder for felling fastslår viltloven § 12 at tillatelse til felling av rovvilt kan gis *uten hensyn til de regler som ellers gjelder*. Dette innebærer at de restriksjoner viltloven setter i kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst kan settes til side. Forvaltningsforskriften følger opp dette i § 3, 3. ledd nr 1 som sier hva fellingstillatelsene skal omhandle og at det kan knyttes nærmere vilkår til tillatelsen, herunder om godkjente metoder for felling.

Utgangspunktet er at alle regler i viltloven og dens forskrifter om bruken av jakt- og fangstmetoder og krav til human, aktsom og sikker avliving skal gjelde fullt ut også ved skadefelling. Etter en særskilt vurdering i det enkelte tilfelle kan det gjøres unntak fra disse reglene. I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og Bernkonvensjonens regler i art. 8 og 9 vedrørende dette, vil det være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates av jakt- og fangstmetoder i det enkelte tilfelle, jf Ot. prp. nr. 37 (1999-2000).

I dette tilfellet gjennomføres fellingsforsøket av forvaltningens eget tiltak og av særlig kompetent personell i offentlig regi. Av hensyn til å kunne gjennomføre den differensierte forvaltningen av ulv, vil det være viktig at uttaket kan gjennomføres på en effektiv og forsvarlig måte. I samsvar med forvaltningsforskriften § 3, 3. ledd nr 1 har direktoratet derfor funnet å gjøre unntak i dette tilfellet, og gir tillatelse til bruk av motorisert kjøretøy, luftfartøy, kunstig lys og haglegevær i tråd med vilkårene angitt nedenfor.

A. Tillatelsene til felling gjelder i tidsrommet 10.02.01 – 06.04.01.
B. Tillatelsen til felling av Atndalsflokken og det mulige paret i Imsdalen gjelder innenfor flokkens og parets leveområder innenfor Stor-Elvdal, Rendalen og Alvdal kommuner. Det gis tillatelse til at dyr som blir forsøkt felt og som beveger seg utenfor det fastsatte jaktområdet kan følges inn i nabokommuner og nabofylker dersom Statens naturoppsyn v/jaktleder finner det nødvendig av praktiske årsaker.
C. Ved felling av ulv skal det benyttes våpen og ammunisjon som er godkjent for storviltjakt. Det gis i tillegg adgang til bruk av haglegevær.
D. Statens naturoppsyn v/jaktleder bemyndiges til å avgjøre i hvilket omfang og til hvilke tidspunkt det kan benyttes motorisert kjøretøy, luftfartøy og kunstig lys under fellingsforsøket. Forutsetningen for slik bruk er at dette vurderes som egnet og nødvendig for å kunne gjennomføre fellingen forsvarlig og effektivt. Sporing og transport av personell regnes i denne forbindelse også som en del av fellingsforsøket. Det forutsettes at nødvendige tillatelser etter Lov om motorferdsel i utmark foreligger.
E. Den/de som skadeskyter ulv under forsøk på felling i henhold til tillatelsen, plikter å gjøre det de kan for å få avlivet dyret snarest mulig, jf forvaltningsforskriften § 6.
F. Prøvetaking og merking av døde dyr gjennomføres i henhold til fastsatt instruks.
G. Dyr som felles etter denne tillatelse er Viltfondets eiendom, jf viltloven § 48. Felte dyr skal så raskt som mulig fryses og oppbevares i frosset tilstand, og deretter bringes til Norsk institutt for naturforskning (NINA), Tungasletta 2, 7485 Trondheim.
H. Felte dyr vil bli tildelt Universitetet i Oslo til vitenskapelige formål.
I. Statens naturoppsyn v/jaktleder kan bemyndige andre til å delta i fellingsforsøk. Jegere som deltar skal utstyres med legitimasjon som bekrefter deres deltakelse. Beviset må medbringes under fellingsforsøk. Lokal politimyndighet skal orienteres om hvem som har adgang til å delta i fellingsforsøk i henhold til dette vedtak.
J. Alle som deltar i fellingsforsøk skal være kjent med dette brevets innhold og eventuelt ytterligere begrensninger/vilkår gitt av vedtaksmyndigheten.
K. Direktoratet for naturforvaltning kan til enhver tid trekke tilbake fellingstillatelsen.
L. Felling kan gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett, jf viltloven § 35.

9.2. Vilkår knyttet til gjennomføring av forebyggende tiltak

Rendalen kommune tildeles midler til gjennomføring av tiltak for å forhindre rovviltskade. Følgende vilkår gis for tildelingen:

A. Midlene skal disponeres i tråd med utkast til Regelverk for tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader (kap. 1427 post 73 underpost 3), fastsatt i medhold av kap. 11-3.2 i Finansdepartementets funksjonelle krav til økonomiforvaltningen i staten, jf. Økonomireglement for staten §§ 6.2 og 7.2.
B. Rendalen kommune skal dekke kostnader som påløper til administrasjon i kommunen innenfor tildelt ramme.
C. Rendalen kommune skal inngå avtaler med berørte enkeltbrukere eller beitelag slik at det oppnås nødvendige og mulige tapsreduserende effekter for husdyrnæringen i området.

D. Dersom den økonomiske rammen ikke er tilstrekkelig til å dekke alle ønskede tiltak, skal tiltak som skiller sau og ulv i Koppangsflokkens leveområde prioriteres.
E. Det bør legges opp til en videreføring av Spekedalsprosjektet, der omfanget av tilsyn i beitesesongen reduseres.
F. Midlene utbetales fra direktoratet etter anmodning fra kommunen.
G. Det skal leveres sluttrapport fra kommunen innen 01.01.02. Det forutsettes også at kommunen og fylkesmannen har en dialog om gjennomføringen av tiltak.

9.3. Betingede fellingstillatelser til Rendalen kommune
Direktoratet tar sikte på at Rendalen kommune vil bli delegert myndighet til å fatte vedtak om fellingstillatelse på ulv i beitesesongen for sau i 2001. Myndighet vil bli delegert på vanlig måte fra direktoratet innen utgangen av mai. Delegering forutsetter et tilstrekkelig bestandsmessig grunnlag for felling. Denne adgangen gis for å kunne avdempe eventuelle effekter som følge av en oppsplitting av eller endret områdebruk for Koppangsflokken, dersom denne ikke opprettholder sin sosiale struktur.

10. Klageadgang
Vedtaket kan påklages til Miljøverndepartementet innen tre uker. En eventuell klage sendes til Direktoratet for naturforvaltning, jf forvaltningsloven § 28.

11. Oppsettende virkning
I følge forvaltningsloven § 42 kan underinstansen, klageinstansen eller annet overordnet organ etter eget skjønn beslutte at vedtak ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

Direktoratet forventer at vedtaket vil bli helt eller delvis påklaget. Vedtakets iverksettelsesdato innebærer at fellingsforsøk ikke kan gjennomføres før det er gått en viss tid fra vedtaket er offentliggjort. Denne utsatte iverksettelsen sikrer at eventuelle klagemomenter som er av betydning og som ikke tidligere er kjent (eksempelvis gjennom prosessen med bruk av forhåndsvarsel), vil fremkomme raskt. Ved forhåndsvarsel har berørte parter hatt anledning til å uttale seg. De mottatte synspunkter er vurdert sammen med andre momenter og ligger til grunn for dette vedtak. Som en konsekvens av denne prosess er det lagt opp til en felling av ulv hvor omfanget er redusert i forhold til forhåndsvarslet. Direktoratet kan heller ikke se at en eventuell bestandsmessig utvikling innenfor en periode med klagefrist vil gi vesentlige endrede forutsetninger. Samtidig vises til vilkårene for fellingen, spesielt vilkårenes pkt. 9.1, bokstav K, der det fremgår at direktoratet til enhver tid kan trekke tilbake fellingstillatelsen. Det vektlegges videre at en utsatt iverksettelse kan få betydning for muligheten til å gjennomføre vedtaket som forutsatt. Det legges også vekt på at en eventuell felling som følge av vedtaket ikke vil være til uopprettelig skade for ulvebestanden som helhet dersom eventuelle klager senere skulle bli tatt til følge. Vedtaket er irreversibelt kun på den måten at dersom eventuelle klager skulle få medhold i en senere klagesaksbehandling, vil det være sannsynlig at ett eller flere ulveindivider er skutt. Dette vil imidlertid ikke være av et omfang som er skadelig for bestandens overlevelse.

På bakgrunn av dette vil eventuelle klager på vedtak i dette brev fra direktoratets side *ikke* bli gitt oppsettende virkning.

Med hilsen

Berit Forbord Moen
direktør

Yngve Svarte

Kopi: Fylkesmennene, Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet

Adresseliste:
Naturvårdsverket
Rendalen kommune
Stor-Elvdal kommune
Alvdal kommune
Norges Bondelag
Norsk sau- og geitalslag
Norsk Bonde og Småbrukarlag
WWF Norge
Foreningen Våre Rovdyr
Miljøvernforbundet
Norges naturvernforbund
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Alpha-gruppen
Glommen Skogeierforening
Stor-Elvdal Grunneierforening
SABIMA
NINA
Høyskolen i Hedmark, Evenstad
NJFF
SKANDULV v/Olle Liberg
Svenska Rovdjursforeningen
WWF Sverige
Tjörns naturskyddsförening
Naturskyddsföreningen i Värmland
European Wilderness Foundation